

देशोन्नती

वाशिम, गुरुवार, दि. २२ जुलै २०२१

संतांनी दिला लोकशाही, समरसता आणि अंत्योदयाचा विचार

डॉ. विनय सहस्रबुद्धे यांचे प्रतिपादन

देशोन्नती वृत्तसंकलन...

मंगळपूर ■ 'संत साहित्य हे जीवनदृष्टी देणारे आहे. शिक्षणाचा उद्देश हा माणूस घडविणारा आहे. संतांनी लोकशाही, समरसता आणि अंत्योदय हे अत्यंत महत्वाचे विचार दिले आहेत.' असे मत इंडियन कॉन्सिल फॉर डेव्हलपिंग रिलेशन्स (आयसीसीआर)चे अध्यक्ष व खासदार डॉ. विनय सहस्रबुद्धे यांनी व्यक्त केले.

एमआयटी वर्ल्ड पीस युनिव्हर्सिटी, पुणे आणि श्रीखेत्र आळंदी-देहू परिसर विकास समिती, आळंदी, यांच्या संयुक्त विद्यमाने आयोजित पहिल्या 'भारतीय संतसाहित्य उच्चशिक्षण परिषदे' च्या समारोप प्रसंगी प्रमुख पाहुणे ते म्हणून बोलत होते. एमआयटी डब्ल्यूपीयूचे संस्थापक अध्यक्ष प्रा. डॉ. विश्वनाथ दा. कराड हे अध्यक्षस्थानी होते. जगविख्यात संगणक तज्ञ पद्मभूषण डॉ. विजय भटकर, खासदार स्वामी सुमेधानंद सरस्वती आणि खासदार महंत बालक नाथयोगी हे विशेष सन्माननीय पाहुणे म्हणून उपस्थित होते. ही परिषद एमआयटी वर्ल्ड पीस युनिव्हर्सिटीचे कार्यध्यक्ष राहुल विश्वनाथ कराड

यांच्या संकल्पनेतून साकार झाली आहे.

यावेळी एमआयटी डब्ल्यूपीयूचे प्रा. कुलगुरु डॉ. मिलिंद पांडे, प्र कुलगुरु डॉ. आर.एम.चिटणीस, परिषदेच्या संयोजन समितीचे अध्यक्ष द.भ.प. बापूसाहेब मोरे, कार्यध्यक्ष द.भ.प. रविदास महाराज शिरसाठ आणि समन्वयक डॉ. संजय उपाध्ये हे उपस्थित होते.

डॉ. विनय सहस्रबुद्धे म्हणाले, 'संत ज्ञानेश्वरांनी 'जे, जे बांधिले तो ते लाहो। प्राणिजात ? हा विचार आजच्या काळात लोकशाही या अर्थात लाभतो. त्यानंतर समाजाची मनोभूमिका बनविण्यासाठी त्यांनी समरसतेचा विचार मांडला. पुढे चालून हाच विचार डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी मांडला. उपेक्षित घटकांना न्याय मिळावा यासाठी संतांनी अंत्योदयाचा विचारही ठेवला.

महात्मा गांधी यांनी ही अंत्योदयाच्या विचाराला खूप महत्त्व दिले आहे. संतांचे विचार हे आधुनिक काळाशी जोडले तर ते मनुष्य घडविणारे आहे.'

'संतांच्या साहित्याची शिदोरी आणि विचार संचित हे समाजाला मिळालेली मोलाची देणगी आहे. संतांनी ग्रंथ, गीते, अमंग, काव्य लिहून त्यातून व्यक्तिगत आणि सामाजिक जीवनाचे चिंतन समाजासमोर मांडले आहे. संतांचे विचार आणि साहित्य यांचा आजच्या शिक्षण पद्धतीत अंतर्भाव झाल्यास संस्कारित पिढी निर्माण होवून बलशाली भारत घडेल.'

डॉ. विजय भटकर म्हणाले, 'सत्याची जाणीव करुण देणे म्हणजे शिक्षण आहे. मी कोण आहे हा विचार आध्यात्मात आहे. त्यामुळेच सत्य जाणण्यासाठी शिक्षणात संत साहित्याचा समावेश

करावा. या सुट्टीवर हजारो संस्कृती आल्या आणि कालानुरूप त्या लोप पावल्या. परंतु भारतीय संस्कृती टिकून ती नव अवतरित झाली आहे. त्यात संत साहित्याचा समावेश होतो. परंपरा व संस्कृतीचा विचार केल्याशिवाय शिक्षण कधीही पूर्ण होवू शकणार नाही. संत साहित्य शाश्वत आहे.'

स्वामी सुमेधानंद सरस्वती म्हणाले, 'भारतीय शिक्षण पद्धतीला समृद्ध करण्यासाठी संत साहित्य अत्यंत महत्वाचे आहे. स्वामी विवेकानंद सांगतात की मनुष्य हा आईच्या मांडीत, वडिलांच्या सानिध्यात, घराच्या अंगणात, गावातील गल्ली बोक्यात आणि विद्यालयात परिपूर्ण तयार होतो, परंतु आजच्या काळात याचा अभाव दिसून येतो. मानवाचा मुख्य उद्देश म्हणजे आत्मिक सुख आहे आणि हे केवळ आध्यात्मातूनच मिळू शकते. आध्यात्माच्या माध्यमातून मन, बुद्धि आणि चित्ताला स्थिर केले जाते.'

प्रा.डॉ. विश्वनाथ दा. कराड म्हणाले, 'संत साहित्याचा माध्यमातून मानवाने जीवन कसे जगावे व कसे जगू नये याचा संदेश दिला आहे. भारतीय संतांनी धर्मशास्त्र आणि आध्यात्मशास्त्राचे ज्ञान संपूर्ण मानवजातीच्या उन्नती व कल्याणासाठी उपलब्ध करून दिले आहे. ज्ञानेश्वर माऊलींनी हे विश्वची

माझे घर हा संदेश जगाला दिला आहे. मन करारे प्रसन्न सर्व सिद्धीचे कारण असा संदेश देणाऱ्या संतांच्या विचारांचे अनुकरण केल्यावर आपले जीवन सुखमय होईल.

दासबोध हा ग्रंथ व्यवस्थापनशास्त्राचा उत्तम ग्रंथ आहे. त्याचाही अभ्यास तरुण पिढीने करून जीवनाची वाटचाल करावी.'

रविदास महाराज शिरसाठ म्हणाले, 'मनुष्यातील दुर्गुण संवविण्यासाठी त्यावर संस्कार होणे गरजेचे आहे. हे संस्कार बाल वयातच केल्यावर त्यांचे व्यक्तिमत्त्व खुलेल. त्यामुळे पाठ्यक्रामात संतांच्या साहित्याचा समावेश करावा.'

प्रास्ताविकात बापूसाहेब मोरे म्हणाले, 'तळागढापासून उच्च शिक्षणापर्यंत संतांचे विचार पोहोचविण्यासाठी ही परिषद महत्वाची होती. तसेच खासदार महंत बाल नाथयोगी यांनी समाजसेवा हे मानवाचे आद्य कर्तव्य आहे. त्यासाठी प्रकृतीचा आदर करून ईश्वराने जे कार्य आपल्याला दिले आहे ते पूर्ण करावे. आजच्या युगात मानवाला संत साहित्यांच्या विचारांनी संस्कारित बनविले पाहिजे असे सांगितले. प्रा. गौतम बापट यांनी सूत्रसंचालन केले. डॉ. संजय उपाध्ये यांनी आभार मानले. (ता.प्र.)

लातूर, मंगळवार, दि. २० जुलै २०२१

संतांनी दिला लोकशाही, समरसता आणि अंत्योदयाचा विचार-डॉ. विनय सहस्रबुद्धे यांचे मत

एमआयटी डब्ल्यूपीयूत पहिल्या भारतीय संतसाहित्य उच्चशिक्षण परिषदेचा समारोप

पुणे : संत साहित्य हे जीवन्मूर्ती देवारे आहे. विश्वव्यापी उद्रेक हा माणूस घडविलेला आहे. संतांनी लोकशाही, समरसता आणि अंत्योदय हे अत्यंत महत्वाचे विचार दिले आहेत. असे मत इंडियन कॉन्सिल फॉर कल्चरल रिसेअर (आयसीसीआर)चे अध्यक्ष व खासदार डॉ. विनय सहस्रबुद्धे यांनी व्यक्त केले.

एमआयटी बल्ड पील युनिव्हर्सिटी, पुणे आणि श्रीरंग आरंभी-रेडू परिसर विकास समिती, आरंभी, यांच्या संयुक्त विद्यमाने आयोजित पहिल्या भारतीय संतसाहित्य उच्चशिक्षण परिषदे' व्हा राष्ट्रीय प्रसंगी प्रमुख पाहुणे ते म्हणून बोलत होते. एमआयटी डब्ल्यूपीयूचे संस्थापक अध्यक्ष प्रा. डॉ. विश्वनाथ दा. मनाड हे अध्यक्षस्थानी होते.

जाविज्याल संस्थापक सहायक प्रा. डॉ. विजय शेटकर, खासदार स्वामी सुपेधानंद सरस्वती आणि खासदार महेंद्र बाळक नाडवोरी हे विशेष सन्माननीय पाहुणे म्हणून उपस्थित होते. ही परिषद एमआयटी बल्ड पील युनिव्हर्सिटीचे कार्यध्यक्ष राहुल विश्वनाथ मनाड यांच्या संस्थापनेतून सकार झाली आहे. यावेळी एमआयटी डब्ल्यूपीयूचे प्र कुलसुख डॉ. विलिंद पंडे, प्र कुलसुख डॉ. आर.ए.चिटरवीर, परिषदेच्या संयोजन समितीचे अध्यक्ष ह.व.प. श्री. बापूराजे वरे, कार्यध्यक्ष ह.म.प. श्री. विठ्ठल महाराज तिसाठ आणि स्वागतक डॉ. संजय लयाळी हे

उपस्थित होते. डॉ. विनय सहस्रबुद्धे म्हणाले, संत ज्ञानेश्वरांनी

देवरी आहे. संतांनी इंध, शीते, अंग, सत्य तिष्टून त्यातून व्यक्तित्व आणि सामाजिक

होती. परंपरा व संस्कृतीचा विचार वेगवेगळ्या विषय बांधी पूर्ण होवू शकणार नाही.

करत म्हणते, संत साहित्याचा बाध्यतातून मानवाने जीवन करते जगणे व करते जाणे

प्रसंग सर्व विद्यार्थी करत असत असेल देवारा संतांच्या विचारांचे अनुकरण केल्यावर आपले जीवन सुखीच होईल. दासबोध हा बंध व्यवस्थान्महात्म्या उत्तम बंध आहे. त्याचाही अभाव लक्ष्य विद्यार्थी करून जीवनाची वाटचाल करतील. उच्चशिक्षण महाराज तिसाठ म्हणाले, मनुष्यातील दुर्गम संवेदनियताही त्यावर संस्कार होणे गरजेचे आहे.

हे संस्कार बल बलातच केल्यावर त्यांचे व्यक्तिमत्त्व खुलेल. त्यातून परतण्यासाठी संतांच्या साहित्याचा सारांशक करत. इतरांपेक्षा बापूराजेब मोठे म्हणते, तज्ज्ञांच्यातून उच्च शिक्षणासाठी संतांचे विचार पोहोचविण्यासाठी ही परिषद म्हणूनची होती.

सर्वेच खासदार महेंद्र बाळ नाडवोरी यांनी सवायलेला हे मानवचे आण करीत आहे. त्यासाठी प्रकृतीचा आदर करून ईश्वराने जे कार्य आपल्याला दिले आहे ते पूर्ण करणे. आपल्या मुळात मानवता संत साहित्याच्या विचारांनी संस्कारित करविले पाहिजे असे सांगितले. प्रा. शीतल बापट यांनी कुलसंचालन केले. डॉ. संजय लयाळी यांनी आभार मानले.

जी, जे बांधिले ती ते लाहो। प्रवृत्तिलत।। हा विचार आजच्या काळात लोकशाही या अर्थाने लागतो. त्यानंतर सकारणी मनीषुक्ति बनविण्यासाठी त्यांनी सारसलेख विचार घडवले. पुढे बालून हाच विचार डॉ. बाबासाहेब अंबेडकर यांनी मांडला. उद्वेकित घटकांना न्याय मिळाला यासाठी संतांनी अंत्योदयाचा विचारही ठेवला. महत्त्वा गांधी यांनी ही अंत्योदयाच्या विचारांना बळ महत्त्व दिले आहे. संतांचे विचार हे आधुनिक काळाची जोडने लय ते मनुष्य घडविले आहे.

संतांच्या साहित्याची विद्यार्थी आणि विचार समिते हे स्वातंत्र्य विद्यार्थी जीवनची

जीवनच्ये विचार समाजाबाबत मांडते आहे. संतांचे विचार आणि साहित्य यांचा आजच्या विश्व पट्टीतील अंतर्गत झाल्यात संस्कारित विधी निर्माण होणून बनविली भारत घडेल. डॉ. विनय शेटकर म्हणाले, सत्याची जखीव करणे देणे म्हणजे शिक्षण आहे. बी शीतल आहे हा विचार आजच्यात आहे. त्यातूनच सत्य जागृयसाठी शिक्षण संत साहित्याचा सारांशक करत.

मा सुटील ह्यावे संस्कृती आजचा आणि कलातुल्य लय लीप पावल्या. पंतू भारतीय संस्कृती टिकून ती नव अवतरित झाली आहे. त्यात संत साहित्याचा सारांशक

संत साहित्य सारकत आहे. स्वामी सुपेधानंद सरस्वती म्हणाले, भारतीय विश्व पट्टीतील लुप्त मानव्यासाठी संत साहित्य अत्यंत महत्त्वाचे आहे. स्वामी विवेकानंद सांगात की मनुष्य हा जडव्या गाडीत, बटिलांच्या साज्यात, घराच्या अंगणात, रावातील गळी बोलत आणि विद्यालयत परिपूर्ण लयात होती, पंतू आजच्या काळात यथा अभाव दिसून येते. मानव्या मुख्य उद्रेक म्हणजे अतिक्रम सुख आहे आणि हे केवळ आजच्यातूनच मिळू शकते. आजच्यातूनच माणसातून मन, बुद्धि आणि विचार स्थिर केले जावे या डॉ. विश्वनाथ दा

याच संदेश दिले आहे. भारतीय संतांनी धर्मशास्त्र आणि आध्यात्मशास्त्राचे ज्ञान संपूर्ण मानवजातीच्या जाती व कल्याणासाठी उपलब्ध करून दिले आहे. ज्ञानेश्वर नाडवोरी हे विषयी माझे घर हा संदेश आला दिले आहे. मन करारे

